

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Комітет з питань правової політики

01008, м.Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.: 255-35-84

В И С Н О В О К

щодо проекту Закону про внесення змін до Розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо відрядження суддів з метою забезпечення здійснення правосуддя та усунення загрози припинення роботи апеляційних судів (реєстр. № 6049 від 14 вересня 2021 року)

За дорученням Голови Верховної Ради України від 15 вересня 2021 року Комітет з питань правової політики розглянув на своєму засіданні 14 вересня 2022 року (протокол № 99) проект Закону про внесення змін до Розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо відрядження суддів з метою забезпечення здійснення правосуддя та усунення загрози припинення роботи апеляційних судів (реєстр. № 6049 від 15 вересня 2021 року), поданий народними депутатами України Масловим Д.В., Галайчуком В.С. та іншими (далі – Законопроект).

Згідно з пояснювальною запискою Законопроект розроблений з метою забезпечення здійснення правосуддя та усунення загрози припинення роботи апеляційних судів, яка може виникнути через надзвичайні обставини до моменту завершення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України конкурсних процедур на зайняття вакантних посад суддів апеляційних судів.

Так, на виконання зазначеної мети у Законопроекті пропонується тимчасово, до дня завершення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України конкурсу на зайняття вакантних посад суддів апеляційних судів, оголошеного 9 серпня 2019 року, наділити Вищу раду правосуддя повноваженнями здійснювати відрядження суддів місцевого, апеляційного суду або Верховного Суду до апеляційного суду тієї самої спеціалізації строком на один рік. Відрядження буде здійснюватися Вищою радою правосуддя у зв'язку з неможливістю здійснення правосуддя у відповідному апеляційному суді, загрозою припинення роботи апеляційного суду у зв'язку з надзвичайними обставинами, за рішенням Вищої ради правосуддя та за згодою відповідного судді. Також положеннями Законопроекту встановлюються підстави для дострокового припинення відрядження, для продовження відрядження, особливості отримання відрядженням суддею суддівської винагороди. У разі якщо Вища рада правосуддя стане неповноважною внаслідок відсутності достатньої кількості її членів, відповідні повноваження пропонується надати Раді суддів України.

На думку суб'єктів права законодавчої ініціативи, прийняття Законопроекту сприятиме забезпеченню здійснення правосуддя та усунення загрози припинення роботи деяких апеляційних судів, яка може виникнути через об'єктивні чинники до моменту завершення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України конкурсних процедур на зайняття вакантних посад суддів апеляційних судів, а також забезпечить громадян належним доступом до правосуддя.

Міністерство юстиції України (далі – Мін'юст) за результатами опрацювання Законопроекту в цілому підтримує його прийняття, однак висловлює ряд зауважень до його положень. Зокрема, зазначається про недоцільність наділення Ради суддів України тимчасовими повноваженнями Вищої ради правосуддя, які пропонується передбачити у пункті 23-5 розділу III «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про Вищу раду правосуддя» від 21 грудня 2016 року № 1798-VIII (далі – Закон № 1798-VIII) та у пункті 30-2 розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02 червня 2016 року № 1402-VIII (далі – Закон № 1402-VIII), з огляду на визначені законом повноваження Ради суддів України та періодичність її засідань.

Також Мін'юст звертає увагу на пункт 23-4 розділу III «Прикінцеві та перехідні положення» Закону № 1798-VIII в редакції Законопроекту, положеннями якого пропонується передбачити, зокрема, що відрядження суддів до апеляційних судів як тимчасовий та виключний захід здійснюється у порядку, затвердженому Вищою радою правосуддя. Зазначається про доцільність виключення відповідної норми щодо затвердження Вищою радою правосуддя порядку відрядження суддів до апеляційних судів із наведеного пункту 23-4 з огляду на тимчасовість дії запропонованої норми, а також з метою уникнення повторюваних положень у Законах № 1402-VIII та № 1798-VIII.

Інститут законодавства Верховної Ради України підтримав необхідність забезпечення здійснення правосуддя та усунення загрози припинення роботи апеляційних судів, звернув увагу на доцільність виключення із Законопроекту пункту 30-2 розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону № 1402-VIII та пункту 23-5 розділу III «Прикінцеві та перехідні положень» Закону № 1798-VIII, а також слова «суддя Верховного Суду» з обох зазначених законів.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України (далі – ГНЕУ) за результатами розгляду Законопроекту висловили ряд зауважень та пропозицій до нього. Зокрема, ГНЕУ звертає увагу, що повноваження Вищої ради правосуддя і Ради суддів України розмежовано на законодавчому рівні. Наділення органу суддівського самоврядування повноваженнями конституційного органу державної влади та суддівського врядування, навіть на тимчасовій основі, на думку ГНЕУ, не враховує вимог пункту 8 частини першої статті 131 та частини другої статті 19 Конституції України.

Крім того, на переконання ГНЕУ, практика ситуативного врегулювання проблеми кадрового забезпечення судів, в тому числі, апеляційних, шляхом тимчасового заповнення вакантних посад судьями місцевих судів є доволі сумнівною, адже може мати непередбачувані наслідки, зокрема, через надання

можливості здійснювати судочинство суддям, які не відповідають вимогам, встановленим для суддів судів апеляційної інстанції.

Комітет Верховної Ради України з питань бюджету дійшов висновку, що Законопроект не має впливу на показники бюджету та може набирати чинності згідно із законодавством.

Вища рада правосуддя за результатами розгляду положень Законопроекту ухвалила рішення від 09 грудня 2021 року № 2310/0/15-21 про надання консультативного висновку щодо вказаного Законопроекту, в якому зазначила, що заходи, запропоновані Законопроектом, можуть бути підтримані з урахуванням висловлених у висновку зауважень і застережень. Серед іншого звертається увага, що переведення судді місцевого суду шляхом відрядження на посаду до суду апеляційної інстанції, який є судом вищого рівня, за правилами цього Законопроекту суперечитиме вимогам Закону № 1402-VIII, зокрема частині першій статті 28, частині першій статті 55, частині третій статті 81, частині першій статті 83, оскільки вимагає проходження відповідних конкурсних процедур та порушуватиме принцип єдності у формуванні суддівської кар'єри, відповідно до якого підвищення судді у посаді має ґрунтуватися на об'єктивній оцінці чесності кандидата та незалежності його рішень, професійної компетенції, досвіду, гуманності та підпорядкованості лише закону, і в цій частині не може бути підтримане Вищою радою правосуддя.

Крім того, у висновку зазначається, що переведення судді є конституційним повноваженням та прерогативою Вищої ради правосуддя як колегіального, незалежного конституційного органу державної влади та суддівського врядування та не може покладатися на Раду суддів України, яка є органом суддівського самоврядування і з цього питання владними повноваженнями не наділена.

Рада суддів України, опрацювавши положення Законопроекту, висловила свою позицію, що Законопроект дещо нівелює принципи діючого законодавства, зокрема, в частині відрядження судді місцевого суду до апеляційного суду тієї самої спеціалізації для здійснення правосуддя. Інстанційна система та процес переходу судді з однієї інстанції до іншої, шляхом дотримання відповідних кваліфікаційних процедур, має особливе значення так як підвищує якість судочинства, що дозволяє суддям вищої інстанції з більшим досвідом, авторитетом і компетентністю виправляти можливі помилки суддів нижчої інстанції. Разом з тим, Рада суддів України не заперечує щодо прийняття Законопроекту як тимчасового інструменту, покликаного забезпечити можливість здійснення правосуддя та усунення загрози припинення роботи апеляційних судів.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини за результатами опрацювання положень Законопроекту зазначив про його підтримку за умови врахування висловлених зауважень.

Положеннями Конституції України передбачено, що питання судоустрою та судочинства визначаються виключно законами України (пункт 14 частини першої статті 92).

Прийняття законів належить до повноважень Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в Україні (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85 Конституції України).

Обговоривши Законопроект, відповідно до статті 111 Регламенту Верховної Ради України, Комітет з питань правової політики вирішив:

1. Рекомендувати Верховній Раді України проект Закону про внесення змін до Розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо відрядження суддів з метою забезпечення здійснення правосуддя та усунення загрози припинення роботи апеляційних судів (реєстр. № 6049 від 14 вересня 2021 року), поданий народними депутатами України Масловим Д.В., Галайчуком В.С. та іншими, за результатами розгляду в першому читанні прийняти за основу.

2. Звернутись до Голови Верховної Ради України з пропозицією оголосити на пленарному засіданні під час розгляду законопроекту за реєстр. № 6049, відповідно до частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України, про необхідність внесення пропозицій і поправок щодо виправлень, уточнень, усунення помилок та/або суперечностей у тексті законопроекту, інших структурних частин законопроекту та/або інших законодавчих актів, що не були предметом розгляду в першому читанні та відповідають предмету правового регулювання законопроекту.

3. Доповідачем від Комітету з цього питання під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України визначити Голову Комітету Маслова Д.В.

Голова Комітету

Д.В. МАСЛОВ

